

משה חיים פלח

1..... בענין שויא אנפשיה חד"א באיסור דרבנן

4..... בגדר חיוב מזונות.....

6..... בענין סילוק בדבר שלא בא לעולם.....

8..... בגדר היתר שחיטה.....

בענין שויא אנפשיה חד"א באיסור דרבנן

אולם יעוין צחידושי הגרע"א (ט א מצנו)
שכתב לבאר שיטת רש"י
צאופ"א, דאף אי בעלמא אינן לריכוס
לצרר צספק ספיקא, וצפרט הכא דאינו
ודאי דיתצרך, מ"מ הכא שאני, דהנה
שיטת הרא"ה (צדק הבית בית ד' ע"ג)
כשיטת הראשונים דליכא היתר דספק
ספיקא אלא כגון צב' ספיקות
דתערובת, דכיון דספק קמא מותר
מדאורייתא מדין רוב ואינו אסור אלא
מדרבנן, אידיך ספק רוב'ל ספק דרבנן,
אך היכא דהספק הראשון אסור
מדאורייתא הספק השני אסור מדרבנן,
והקשה מהא דאמרי' דספק צאונס
וספק לאו תחתיו שרי, ותי' (צח"י כג')
דאב"ג הכ ספק ספיקא אסור, אלא
דכיון דאינו אלא מדרבנן לא אמרינן צזה

בתולה נשאת ליום הרביעי והלמנה
ליום החמישי שפעמים צשצת
צתי דינין יושצין צעיירות ציום השני
וציום החמישי שאם היה לו טענת
צחולים היה משכים לצית דין, ופירש
רש"י ומתוך שיצא לצית דין יתצרך
הדצר כשילא הקול שמא יצואו עדים
וצגמר' פריך ותינשא צאחד צשצת,
וציאר' תוס' והראשונים דהוקשה
לרש"י דהא צאשת ישראל איכא ספק
ספיקא דשמא לאו תחתיו זינתה ושמא
צאונס זינתה, והא דהלריכוהו לצא
לצית דין, צפשוטו ס"ל לרש"י דלא
סמכינן על ספק ספיקא צמקום שאפשר
לצרך.

שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא יעוין
 שס, ולפ"ז אף דאי דהר זיה אגן לא
 אסרינן עליה, מ"מ איכו דיודע בעלמא
 דכן הוא ודאי ילך לז"ד יעו"ש [וכן
 ציאר בזה לשון רש"י שמא יצואו עדים
 שזינתה, והתוס' הוסיפו שזינתה צרלון,
 דאי שזינתה סתם אכתי הוי ספק
 ספיקא, וציאר שס דאי יצואו עדים
 שזינתה ממילא תאסר עליו, דכיון
 דאיכא עדים הך ס"ס אסור מדרבנן].

ולפ"ז יש מקום לדון לצאר, דל"ש דין
 שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא
 אלא צאיסורין דאורייתא, דהא חשיב דין
 ידידיה, אך צאיסורין דרבנן דיסודס
 "עשו משמרת למשמרת" יש לומר
 דיסוד הדין הוי דין על הבית הדין, ואף
 דודאי מחויבים כל ישראל לקיימם, מ"מ
 כיון דציסודו לא הוי דין ידידיה, ליכא
 בזה נאמנות דשויה אנפשיה חתיכה
 דאיסורא.

אולם עיקר דברי הרא"ה לריכוס
 ציאר, דאמאי ליכא שויה
 אנפשיה חתיכה דאיסורא צאיסור
 דרבנן^ה, ולכאורה יש מקום לדון לצאר,
 די"ל דיסוד דינא דשויה אנפשיה חתיכה
 דאיסורא היינו דאדם נאמן על דינים
 ידידיה, ויעוין צחמדת שלמה (יצמות מז א)
 צשס הבית מאיר (וגד' צחש' צ"מ ס"ב צ)
 דאדם נאמן לאסור את עלמא אף על
 אחרים יעוין שס.

עוד יתכן לצאר, דהנה לשון הרא"ה
 שס אי נמי כולהו תרי ספיקי
 בעלמא בכל דוכתא ודאי איסורא דרבנן
 הוא ולאו דאורייתא, וכיון דכן הכא ג' צי
 אשה אין ראוי להאמינו על פיו
 לאוסרה עליו כיון דליכא אלא
 איסורא דרבנן עכ"ל, ויתכן לדון
 לצאר, דהנה יעוין צבית יעקב (ע ג)
 דתמה היאך נאמן לאוסרה עליו והא
 משועבד לה, וכמבואר בר"ן צנדריס (י
 ג) דמדאורייתא האשה שאמרה עמאה
 אני לך לא מהימנא כיון דמשעבדא ליה,

^א ויעוין צחשצות חדשות להגרע"א (ס"ו) מה שכתב לצאר צדברי הרא"ה להבנת הפנ"ו דאף היכא דעומד
 צדיבורו שריא ליה, דלא החמירו חכמים לאסור אלא צידוע המעשה ע"פ עדים, וכעין דמלינו דסבר
 רב ששת (נדריס ז ג) דצחומרת עמאה אני לך מותרת אף לאכול צתרומה שלא להוציא לעז על צניה, ונעיית
 הרא"ש (פ"צ דיצמות ס"ח) דמירי אף צעומדת צדצריה, אולם הגרע"א שס נעה דכל צברי הרא"ה היכא
 דהדבר ציה, וכדנקע צנו צחי' ה"ל.

אולם מדברי ש"ר (בגדרים שם) דתירלו קושית הר"ן באופ"א, מצואר דנקטו דהיכא דשויא אנפשיה חד"א מהימן אף במקום שיעבוד, דכיון דמהימן על עלמו ממילא אין מאכילין לאדם דבר האסור לו, ויתכן לדון דס"ל להרא"ה דהיינו

דוקא באיסור דאורייתא, אך באיסור דרבנן "אין ראוי להאמינו על פיו לאוסרה עליו" כיון דמשועבד לה [ויעוין בפירוש רבינו אברהם מן הכר בגדרים שם] והוי סברא מיוחדת הכא גבי איסור אשה לצעלה.

בגדר חיוב מזונות

ממון לא השיבי כלל נכסים ממנו ומעתה תמה הגרע"א דמאי פרכי בגמ' דפרנס שליחותיה קעביד, והא אפילו אי יקנה איכו השתא נכסים אלו מן הפרנס מותרין לה, דאין אדם אוסר על הצירו דצר שאינו ברשותו, ועוד דמה דנו רש"י ותוס' דאף הנחת תשמיש תהא בכלל, כיון דמיירי באוסר נכסיו, והניח צ"ע.

ונראה לדון ציישוב קושית הגרע"א, דלעולם מיירי באוסר הנחת עצמו, ואעפ"כ השיבא נהנית ממנו, דהנה בעיקר גדר חיוב מזונות חקרו האחרו' האם הוי חיוב ממון או דהוי חיוב מזונות ממש דמחויב לזונה, ויעוין בחי' ר' ראובן (ס"ד) ועוד, ויעוין ברמב"ם (פי"ח מאישות ה"ד) שכתב וז"ל הניח נשים רבות אף על פי שנשאן זו אחר זו ניזונות צבור [כמו] שאין דין קדימה צמטלעלין, ויעוין צמ"מ שם שביאר וז"ל רצה רבינו לומר שכשם שלא אמרו חכמים קדימה צמטלעלין לפי שיש ללוב למכרן ולהפקיען מידי שעבוד המלוב כך לא אמרו קדימה צמזונות לפי

המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מיכן יוליא ויתן כתובה כו' וכיון דמשועבד לה היכי מלי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשיעצודה והתנן קונס שאיני עושה לפיך אינו לריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעצודה הכא נמי כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעצודה כו', והנה יעוין בחידושי הגרע"א (נדריס מה ז) דתמה דלכאורה ע"כ מיירי הכא בגוונא דאסר עליה את נכסיו, דאי מיירי באסר עליה הנחת עצמו, א"כ אמאי אינו רשאי לזונה, והא כיון דמשועבד לה לא השיב כלל דנהנית הימנו אלא שלה היא נוטלת, ואמאי לא פרכי' אלא משום דלאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעצודה [והוסיף הגרע"א דכן מדוקדק בלשון הרא"ש (לעיל פ"ה סט"ז) שהקשה דעל ידי קונס יפקיע אדם כל צעלי חובות לאסור עליהם אשר לו צקונס יעו"ש, הרי דלא הקשה אלא דמלי לאסור נכסיו צקונס ולא דיאסור עליהן הנחת גופו, דכיון דחייב להן חוב

המזונות, ויעוין בר"ן (מדרים לה א) דהא דמודר הנאה זן את אשתו ואת בניו היינו אף למ"ד דאסור לפרוע חובו ואף על גב דהמודר מתכני שאינו לריך לתת להם מזונות הדין הנאה דממילא היא, וביאר הקוב"ש (לעיל א"י רב) דכיון דלא הוי חיוב ממון אלא חיוב לזונה, כל דצפועל ניזונית ממקום אחר אינו מחויב לזונה, ולקמן (קא ז) ניסת הצעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות.

ומעתה יש מקום לדון, דכיון דחיוב מזונות לא הוי חיוב ממון ממש [ולכא צזה שיעבוד נכסים ממש אלא דין ערבות גרידא] שפיר חשיב דנהנית ממנו, ואף דמחויב לה, ומה דדקדק הגרע"א מדברי הרא"ש גבי צעל חוב דלא מלי למיסר עליה אלא צאוסר נכסיו צקונס ולא צאוסר הנאת עצמו, היינו צצעל חוב דוקא, דכיון דמשועבד שיעבוד ממון ממש ודאי שלו הוא נוטל ולא חשיב נהנה הימנו, ומש"כ הכא צחיוב מזונות דאינו אלא חיוב לזונה, אף דמשועבד לה יש לדון דשפיר חשיבא נהנית ממנו.

שאם רצה הצעל למכור נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שיעבוד מזונות עכ"ל, ותמכו האחריו דהא שיעת הרמז"ס דמלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה צשטר מאוחרת, וביארו דשאני חיוב מזונות דלא הוי חיוב ממון אלא חיוב לזונה, ולהכי ליכא צזה הקנאת שיעבוד כלל אלא דין ערבות צעלמא [ויעוין צחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ז מאישות)] ולהכי ליכא צזה דין קדימה.

ובפרק מליאת האשה (לעיל סה ז) איתא מותר מזונות לצעל, ומשמעות העור (אה"ע סי' ע"ב) דהיינו אפילו למלמא [ויעוין צתוס' (ניזר כד ז) דפליגי דצמלמא לעלמא ויעוין צש"ר וע"מג"א (סי' שסז סק"א וצמחלה"ש שס) ואכמ"ל].

ושיטת התוס' צפ' נערה (מז ז) ובר"פ הכותב (פג א) דהאומרת אינו ניזונית ואינו עושה מליא הדרה צה [דלא כהרא"ה (נה ז) והוצא גם צריעב"א ובר"ן (סז)] וביאר הקוב"ש (א"י שח) דכיון דחיוב מזונות לא הוי חיוב ממון אלא חיוב לזונה, לא חייל חיוב מעיקרא לכל הנישואין אלא החיוב מתחדש צכל יום ויום מחמת לורך

בענין סילוק בדבר שלא בא לעולם

ובעליות דרצנו יונה (ז"כ מע 3) כתב
 וז"ל מדקאמר האומר אי
 אפשר בתקנת חכמים כגון זו, כמו
 ששאתו יכולה להתנות על תקנת מזונות
 אפי' אחר נשואין ושמעין לה מדאמר
 רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה כך,
 אם הבעל צא לסלק עלמו מירושת אשתו
 אפי' אחר נשואין שומעין לו, וה"ה לענין
 נכסי מלוג העתידין לצא לה צירושא,
 ואפי' אחר נשואין, והא דאוקימנא
 מתני' זכותא לה ועודה ארוסה, היינו
 לענין נכסי מלוג שנפלו בשעת סלוק
 דזנכסין קתני כן נראה לי עכ"ל,
 ומצואר דפליג וס"ל דזנכסין שנפלו
 אחר הסילוק מהני אף שנפלו בעודה
 נשואה, וז"כ יסוד פלוגתתן [ומדדרי
 הרשב"א צסוגין נראה דס"ל דלא מהני
 כלל סילוק לנכסין שנפלו אחר הסילוק,
 ואף שנפלו בעודה ארוסה, ונקט כן
 דדרי הירושלמי, דאף צסילוק איכא
 חסרון דדשלצ"ל יעוין שס ויעוין
 צרמז"ן וצריעצ"א].

ויתכן לדון צצואר הדברים, דהנה
 נחלקו האחר' האם מהני

הכותב לחשתו דין ודברים אין לי
 זנכסין הרי זה אוכל פירות
 צחייה ואם מתה יורשה אם כן למה
 כתב לה דין ודברים אין לי זנכסין שאם
 מכרה ונתנה קיים כו' וכי כתב לה הכי
 מאי הוי והתניא האומר לחצירו דין
 ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק
 צה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום
 אמרי דצי רבי ינאי צכותא לה ועודה
 ארוסה כדרצ כהנא כו', והנה יעוין
 צטור (ס"ה 3) שכתב וז"ל צד"א צכותא
 או אומר לה כן בעודה ארוסה והנכסין
 נפלו בעודה ארוסה אצל אם נפלו לה
 משניסת אף על פי שהתנה בעודה
 ארוסה פי' ר"י שאין התנאי מועיל
 עכ"ל, ויעוין צמשנה למלך (פכ"ג מאישות
 רה"א) דמשמע מדדרי דמודה דמהני
 סילוק אף לנכסין שנפלו אחר הסילוק,
 אלא דהיינו דוקא צנפלו בעודה ארוסה,
 אך לא מהני לנכסין שנפלו אחר
 הנישואין, ועמד המשנ"ל דלריך לעיין
 מה הפרש יש צין נפלו לה בעודה
 ארוסה לנפלו לה משניסת מאחר
 שהסילוק היה קודם הנפילה יעו"ש.

דנסתלק בעודה ארוסה מנכסים שנפלו
 לה לכשנשאת, דהנה תרוויבו מודו
 דמהני סילוק אף זנכסים שלא צאו
 לעולם, ויש לדון בטעמא דמילתא אמאי
 ליכא צזה חסרון דדשלצ"ל, ויש לבאר
 צצ' אופנים, יש לבאר דכיון דסילוק לא
 צעי קנין אלא סגי צדעת בעלמא, אמרי
 דהדעת אכתי קיימת צשעה שצאו
 הנכסים לעולם, והוי כאומר לך חזק
 וקני צדשלצ"ל דמהני, ולפ"ז צעינן
 צשעה שצאו לעולם אכתי יהא צכחו
 להסתלק, אך צנפלו לה לאחר שנשאת
 דהשתא לא מצי להסתלק, לא מהני נמי
 הסילוק דמעיקרא וכשיעת הטור צשם
 הר"י, אך יש לבאר עוד דצסילוק ליכא
 כלל חסרון דדצר שלא צא לעולם, דכיון
 דחינו פועל דדצר אלא רק מסלק את
 עצמו, ליכא כלל חסרון דדשלצ"ל, וחייל
 הסילוק מעתה, ומש"ה מהני אף
 לנכסים שנפלו לה כשנשאת.

אמירת לך חזק וקני דדצר שלא צא
 לעולם, ויעוין צקלה"ח (סי' קג סק"א)
 שהוכיח מדצרי הרמצ"ן צמלחמות (צ"ק
 ע א) דמהני, ויעוין צקלה"ח (שם סקט"ו)
 וצנה"מ (סי' רע סק"ד) והגרע"א (צתשו'
 ח"ג סי' פא) לידד מסצרא דמהני אך כתצ
 דמשמעות הטור (ח"מ סי' רמג סי"א) צשם
 הרמ"ה דלא מהני יעוין שם עוד, ויעוין
 צחז"א (ח"מ סי' א' סק"ה וליקועים ס"ט
 סק"ג) דהאריך צזה.

וביאור דעת הכן שיטות דמהני אמירת
 לך חזק וקני דדצר שלא צא
 לעולם, ציאר הגרש"ש צשערי ישר (ש"ה
 פ"ב) דדוקא עשיית ההקנאה לא מהניא
 דדצר שלא צא לעולם, אך מ"מ עלם
 הדעת דמעיקרא אכתי קיימת, ומועלת
 לכשיצא לעולם.

ומעתה יש לבאר פלוגתת הר"י (שהו'
 צטור) ורצנו יונה צגוונא

בגדר היתר שחיטה

דבות קיימא מוקמינן לה, בחזקת עומאה דלא הוה קיימא מספק לא מוקמינן לה, ומר סבר עד השתא באיסור חיה קיימא והשתא מתה וחיה שמתה נבלה היא, מספק אתה בא להוליא מידי עומאתה אל תוליאנה עכ"ל.

ומבואר דטעמא דזרייתא דמטמאה צמשא משום ד"השתא מתה וחיה שמתה נבלה היא, מספק אתה בא להוליא מידי עומאתה אל תוליאנה", ולכאורה יש לבאר דמלצ המיתה שלפנינו מורה על עומאה, אלא דאי נעשה מעשה מחודש דשחיטה אינה מטמאה, ולהכי אמרינן צזה דאין ספק מוליא מידי ודאי, ואין ספק מעשה שחיטה מוליא מידי הא דהויא מתה לפנינו.

אך יל"ע דלכאורה לזד דמתה ע"י שחיטה כשרה לא חזינן סיבת עומאה לפנינו כלל, ואמאי חשיב דמספק אתה בא להוליא מידי

אמר רב יהודה אמר שמואל הטבח לריך שיצדוק צסימנים לאחר שחיטה כו' לא צדק מאי ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי אמר טרפה ואסורה באכילה צמתניתא תנא נבלה ומטמאה צמשא, צמאי קמיפלגי צדרצ הונא דאמר צהמה צחיה צחזקת איסור עומדת עד שיודע לך צמה נשחטה נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך צמה נטרפה מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת עומאה לא אמרינן, ויעוין צרשצ"א שכתב וז"ל מר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת עומאה לא אמרינן, דכיון דמתה לה וע"י שחיטת מומחה מסתמא שפיר שחט דרוב הפעמים רובן של סימנין נשחטין צשחיטת מומחה אצל באיסור דרובא דתלוי צמעשה ומיעוטא דאינו תלוי צמעשה הוא, וככי הא לא אזלינן צתר רובא כדאיתא בצבורות וכדכתצין לקמן צע"ה, מש"ה אוקמי רבנן בחזקת איסור הראשונה, ומיהו בחזקת איסור

מפרכסת תאסר משום אצר מן החי, אף שהשחיטה צשעתה היתה כשרה, שהשחיטה אינה מתירתה צפעס אחת לעולם, אלא תמיד היא לריכה שיבא עליה שס שחטה להתירה, והיתרה אח"כ אינו מפני שכבר נשחטה אלא מפני שגס עכשיו היא שחטה ע"כ.

והאריך להוכיח מכמה דוכתי צמכילתין דכל דהשתא היא מתה אית צה סיצה לאיסור נצילה, אלא דהשחיטה מתירתה כל שעה ושעה, יעו"ש ויל"ד ונת' צמקו"א.

אולם נראה דאפילו אי נימא דכל שמתה ע"י שחיטה כשירה אף אי יפקע הימנה שס שחטה לא תחזור ותאסר ולא תחזור ותטמא, מ"מ יש לומר דאין הגדר דכל שמתה ע"י שחיטה ל"ל סיצה לעומאת נצילות כלל, אלא דמה שנשחטה מתחילה הוי דין עברה ודבר המפקיע הימנה עומאת נצילות, ולהכי כל היבא דחזינן מתה לפנינו, הרי חזינן סיצה ודאית לעומאה, וספק סיצה המטהרת, ולהכי אמרינן צזה דמספק אחת צא להוליאה מידי עומאתה אל תוליאנה, ור"א צ"ר ינאי דפליג וסצר דעריפה ואסורה צאכילה, יש לדון דפליג צזה גופא, וסצר דכל

עומאתה, והא מספקא לן צעלס סיצת העומאה.

ונראה לדון דצאמת אף לשחטה איבא סיצה לעומאת נצילות, אלא דהשחיטה "מעברת מידי נצילה" והויא סיצה להפקיע עומאת נצילות, ולהכי כל היבא דחזינן צהמה מתה לפנינו, הרי חזינן סיצה ודאית לעומאה, אלא דאילו נשחטה הרי זה מטשה המטהר ומפקיע עומאת נצילות, ולהכי אמרינן צזה דאין ספק מוליא מידי ודאי, ואין ספק מטשה שחיטה מוליא מידי סיצת עומאה ודאית דמתה לפנינו.

ויצוין צקוצן הערות (סי נט סק"ה) שכתב לחקור בגדר היתר שחיטה וז"ל והנה צהא דשחיטה מתרת יש להסתפק אי צעינן להיתר שחיטה רק צשעתה, ואילו משכחת שיופקע ממנה שס שחיטה מכאן ולהצא מ"מ לא תאסר משום נצילה, דכיון שמתה ע"י שחיטה כשרה לא נעשית נצילה צשעת מיתתה ומהיבן תאסר עכשיו, או דילמא דכל שהיא מתה יש צה סיצה לאיסור נצילה תמיד, אלא לשס שחטה שיש עליה מתירה צכל שעתא ושעתא, ואס יצבעל ממנה שס שחטה אפילו מכאן ולהצא תאסר משום נצילה, או אס היא עדיין

שנשחטה ל"ל סיבת עומאה כלל ויל"ד
[שו"ר בקוה"ע (שס סק"י) מש"כ בדברי
הרשב"א ביצמות (ל ג) יעו"ש].